

УДК [005.92:004.63]:354(477)

С. В. РАДЧЕНКО*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ У ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ УКРАЇНИ

Аналізується сучасний стан організації керування електронними документальними процесами в діяльності державних органів України як складової електронного урядування та досліджуються проблемні питання впровадження електронного документообігу.

Ключові слова: електронні документальні процеси; електронний документообіг; електронне урядування; державні органи.

Основним джерелом ухвалення управлінських рішень для якісної реалізації державної політики є достовірна та повна задокументована інформація про діяльність усіх державних органів. Оперативне отримання такої інформації на сьогодні можливе лише за допомогою сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Ефективність управління державних органів у сучасних умовах значною мірою залежить від вирішення завдань оперативного створення електронних документів, контролю за їх виконанням, від організації збереження, а також пошуку і використання. Електронний документообіг¹ дозволяє суттєво підвищити ефективність роботи, можливість скоротити часові витрати на розв'язання задач, пов'язаних із діяльністю державних органів². Автоматичний контроль виконання документів підвищує якість роботи виконавців, робить результати підготовки документів більш прогнозованими і керованими.

Система електронного документообігу (далі – СЕД) – це організаційно-технічна система, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також забезпечує контроль за потоками документів в організації³.

Головне призначення СЕД – автоматизувати весь комплекс робіт із електронними документами: введення у систему, їх реєстрацію, розподіл і розсилання, редагування, оперативне збереження, пошук і перегляд, відтворення, контроль виконання, розмежування доступу до них тощо. Впровадження СЕД сприяє підвищенню культури діловодства, забезпеченню суттєвої економії коштів на тиражування та пересилання значної кількості документів, що вкрай актуально нині за умов обмеженого фінансування державних органів. Крім цього, застосування

---

* Радченко Сергій Васильович – головний спеціаліст відділу формування НАФ та діловодства Центрального державного електронного архіву України.

СЕД дозволяє прискорити терміни опрацювання документів, удосконалити механізм організації та виконання документів, автоматизувати виконання однотипних операцій, спростити використання інформації документів за рахунок розширення можливостей їхнього пошуку.

На цей час існує два альтернативних підходи до автоматизації завдань документообігу в державних органах. Перший полягає у послідовній реалізації окремих програм, що автоматизують конкретні ділянки управління документообігу. Другий – у впровадженні платформи для реалізації комплексної системи автоматизації документообігу та управління процесами і створення на цій базі модулів, інтегрованих в єдиний комплекс.

Перший підхід реалізує фіксовану функціональність (реєстрація вхідних, вихідних, внутрішніх документів та контроль за їх виконанням тощо). Прикладами таких модулів є системи автоматизації канцелярії, засоби автоматизації контролю виконання та ін. Основна перевага даної реалізації у відносно невисокій вартості та досить швидкому ефекті від впровадження відповідних модулів. Програми цієї групи ідеально підходять для автоматизації спеціалізованих робочих місць, орієнтованих на виконання однотипних операцій.

Потреби оперативного одержання і обробки великих обсягів різнопланової інформації, колективної роботи з підготовки документів, створення і надання електронних адміністративних послуг визначають об'єктивну необхідність впровадження в управлінській діяльності державних органів комплексної автоматизації документаційних процесів. У даний час майже усі СЕД, що представлені на українсько-російському ринку, пропонують комплексний підхід для вирішення завдань автоматизації документообігу.

Електронний документообіг є важливою складовою документаційного забезпечення діяльності державного органу. Електронний документообіг з використанням електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП)⁴ є однією з основних складових електронного урядування, адже саме він забезпечує циркуляцію електронних документів, які є підґрунтям для нової юридично значущої форми взаємодії: держави та суспільства (government to citizen – G2C), держави та бізнесу (government to business – G2B), державних органів між собою (government to government – G2G).

Розвиток електронного урядування – це складний процес, що потребує значних матеріальних, інтелектуальних і фінансових ресурсів та вимагає вирішення комплексу правових, організаційних і технічних проблем.

Питання унормування в Україні електронного документообігу набувають значної політичної та економічної ваги у зв'язку з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та створення на їх основі но-

вих форм взаємодії, документування інформації та документаційного забезпечення будь-якої діяльності.

Автор ставить за мету проаналізувати існуючі в Україні СЕД, їх загальну організацію, окреслити проблеми щодо впровадження таких систем, визначити основні переваги електронного документообігу, як складової електронного урядування та визначити завдання для подальшого їх розвитку.

Одним із головних пріоритетів України є побудова інформаційного суспільства, орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку для підвищення якості життя⁵.

Кабінет Міністрів України щорічно звітує про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні. Незважаючи на те, що на ринку України існує понад 50 систем, останні три роки – 2010⁶, 2011⁷ та 2012⁸ державні органи віддають перевагу провідним СЕД, наведеним у таблиці 1.

Таблиця 1

Назва СЕД (розробник)	2010 рік	2011 рік	2012 рік
Мегapolis. Документообіг (Софтлайн)	32 %	21,18 %	40 %
ОПТИМА-WorkFlow (Оптіма)	15 %	22,35 %	15 %
Док Проф (Ситронікс)	11 %	10,59 %	10 %
Дело (Електронні офісні системи)	9 %	4,71 %	–
MasterDOC (Банкомсвязь)	2 %	3,53 %	5 %
Атлас ДОК (Атлас)	2 %	5,88 %	5 %
Летограф (Летограф)	–	2,35 %	–
Інше	29 %	29,41 %	25 %

СЕД, які впроваджено та функціонують у державних органах, постійно змінюються і удосконалюються виробниками. Цим викликано коливання їх популярності серед користувачів.

Важливе значення для державних органів мають системи обліку звернень громадян та контролю за їх виконанням. Найбільший відсоток впровадження цих систем належить наступним виробникам: ЗАТ “Софтлайн” (13,59 %), ТОВ “Ер-Джі-Дейта” (12,62 %) та ЗАТ “Інфо-плюс” (4,85 %)⁹.

Найпоширенішою архітектурою СЕД, якою користуються державні органи, є клієнт-серверна¹⁰, на другому місці WEB-орієнтована¹¹.

Щодо системи управління базами даних (далі – СУБД), то державні органи найчастіше віддають перевагу системам Oracle та MSSQL¹².

За даними Національного центру підтримки електронного урядування¹³, в державних органах впроваджено та експлуатується СЕД, більшість з яких на даний час є несумісними між собою як за форматами електронного документу, так і за форматами ЕЦП. Така ситуація стала можливою у результаті хаотичного, несистемного розвитку національної системи ЕЦП та відсутності сертифікації СЕД і уніфікованих форматів, що не тільки унеможлиблює електронну взаємодію державних органів між собою при наданні ними державних послуг та є загрозою національній безпеці держави, але й створює значні труднощі для бізнесу, особливо в процесі надання електронної звітності контролюючим органам. Однак останнім часом спостерігається покращення ситуації. Так, у листопаді 2011 р. затверджено “Вимоги до форматів даних електронного документообігу в органах державної влади. Формат електронного повідомлення”¹⁴, а вже у серпні 2012 р. затверджено “Вимоги до формату підписаних даних”¹⁵, що спрямовано на забезпечення створення сприятливих умов для обміну електронними документами між різними СЕД та технологічної сумісності програмно-технічних комплексів акредитованих центрів сертифікації ключів та надійних засобів ЕЦП.

Ще одним кроком на шляху до оптимізації роботи з електронними документами в Україні стало розпорядження Кабінету Міністрів України “Питання впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади”¹⁶. На виконання цього розпорядження було створено систему електронної взаємодії органів виконавчої влади (далі – система взаємодії), що дозволяє здійснювати обмін електронними документами. “Положення про систему електронної взаємодії органів виконавчої влади”¹⁷ затверджено постановою Кабінету Міністрів України, а згодом Міністерство юстиції України затвердило “Порядок роботи з електронними документами через систему електронної взаємодії з використанням ЕЦП”¹⁸. Зазначені документи встановлюють загальні правила створення, відправлення, передавання, одержання, опрацювання, використання та зберігання електронних документів та електронних копій паперових документів, на які накладено ЕЦП, таких, що не містять інформацію з обмеженим доступом. Однак, незважаючи на те, що нині завершено дослідну експлуатацію системи взаємодії та здійснюється її підготовка до переведення у режим промислової експлуатації, досі немає інструкції з організації роботи системи взаємодії, яка визначала б порядок дій органів виконавчої влади для підключення до неї та безпосереднього опрацювання в ній документів і інформації, що забезпечує їх чітку взаємодію з іншими органами виконавчої влади та Секретаріатом Кабінету Міністрів України.

Слід зазначити, що найвагомим документом, що дозволить унормувати роботу різних СЕД, а також системи взаємодії, є проект “Порядку роботи з електронними документами та їх підготовки до передавання на архівне зберігання”¹⁹, розроблений Державною архівною службою України (далі – Укрдержархів) на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України “Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного уряду в Україні”²⁰. Нині проект зазначеного порядку на узгодженні в Міністерстві юстиції України.

Згідно з даними різних джерел із мережі Інтернет в Україні акредитованими центрами сертифікації ключів на сьогодні видано понад 800 тисяч посилених сертифікатів ключів, електронну звітність збирають 11 державних органів; так, Міністерство доходів і зборів отримує електронну звітність від понад 480 тисяч суб’єктів господарювання²¹.

Впровадження електронного документообігу з використанням ЕЦП, як пріоритетний напрям державної політики щодо електронного урядування, визначено актами Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України²².

Упродовж 2012 р. Центральним державним електронним архівом України (далі – ЦДЕА України) проведено вивчення стану впровадження СЕД у державних органах. До 47 державних органів направлено запити щодо видів впроваджених СЕД та їх основних характеристик²³, відповіді надійшли від 42 державних органів.

Проаналізувавши отримані відповіді, можна зробити висновок, що нині в державних органах впроваджено системи автоматизації діловодства (далі – САД) і системи електронного документообігу (далі – СЕД).

САД орієнтовані на автоматизацію документальних процесів стосовно паперових документів. До основних функцій САД належать: реєстрація вхідних, вихідних та внутрішніх документів, контроль за їх виконанням.

СЕД поєднують у собі функції автоматизації діловодства та управління електронними документами, забезпечують приймання, реєстрацію, обробку, передачу, засвідчення документа ЕЦП та зберігання електронних документів. Тобто СЕД охоплює всі діловодні процеси в державних органах та має власні засоби обліку і зберігання документів, а також механізм автоматизації їх руху – маршрутизатор, що іменується нерідко docflow.

До СЕД зазвичай зараховують і САД, тим більше, що класичних САД практично не залишилося, оскільки всі вони постійно оновлюються та доопрацьовуються. Тому віднести їх до САД або до СЕД можна з певною ймовірністю, аналізуючи характеристики цих систем.

Впровадження САД та СЕД

САД, яка забезпечує реєстрацію вхідних, вихідних, внутрішніх документів, контроль за їх виконанням, впроваджено у 38 державних органах із 42, які надали відповіді за запитом ЦДЕА України.

На стадії впровадження чи дослідної експлуатації СЕД знаходяться 9 державних органів, у яких уже впроваджені САД. Паралельно САД та СЕД впроваджено у 6 державних органах.

Тільки СЕД впроваджено у 2 – Державному агентстві резерву України та Державному космічному агентстві.

Не впроваджено ні САД, ні СЕД у 2 державних органах – Державній міграційній службі та Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Із 9 державних органів, що перебувають на стадії впровадження чи дослідної експлуатації, можливість використання ЕЦП передбачено лише у 7:

- Фонд державного майна України при впровадженні СЕД у дослідну експлуатацію використовує 189 ключів ЕЦП неакредитованого центру сертифікації ключів Фонду;

- Національний банк України СЕД запровадив частково, без ЕЦП (надано інформацію про ~5000 ключів ЕЦП, що видані двома акредитованими центрами сертифікації ключів (далі – АЦСК) та власним АЦСК);

- Державною казначейською службою України здійснюється акредитація власного ЦСК (надано інформацію про 5238 ключів ЕЦП);

- Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України впроваджено СЕД (надано інформацію про 393 ключі ЕЦП, видані АЦСК);

- Державною службою фінансового моніторингу частково впроваджено СЕД (надано інформацію про 42 ключі ЕЦП, видані АЦСК);

- Державною прикордонною службою України впроваджено СЕД у тестовому режимі (надано інформацію про 4 ключі ЕЦП, видані АЦСК);

- Міністерство закордонних справ України надало інформацію про дослідне впровадження СЕД (державний центр інформаційних ресурсів тестується).

Серед державних органів, що впровадили СЕД лише Національне агентство України з питань державної служби використовує ЕЦП АЦСК для створення електронних документів (85 ключів АЦСК – ДП “Українські спеціальні системи”).

У 6 державних органах (Міністерстві освіти і науки України, Міністерстві охорони здоров'я України, Міністерстві фінансів України, Державній службі інтелектуальної власності України, Державному космічному агентстві, Раді національної безпеки і оборони України) впро-

ваджено СЕД без використання ЕЦП – інформації про центри акредитації та кількість ключів ЕЦП не надано. У Державному агентстві резерву України використання ЕЦП передбачено, але на час опитування воно не використовується (інформацію про кількість ключів не надано).

Державна служба статистики України та Державна інспекція техногенної безпеки України на час опитування перебували на початковій стадії впровадження СЕД.

Відомості про АЦСК надали 5 опитаних державних органів, де впроваджено тільки САД. При детальному вивченні питання з'ясовано, що у трьох державних органах ЕЦП використовують або планують використовувати виключно в системі взаємодії (Державною службою України з надзвичайних ситуацій активовано та використовується 20 зі 100 ЕЦП, Міністерством оборони України – 5 ЕЦП, Державною виконавчою службою України – 2 ЕЦП). У Міністерстві доходів і зборів України створено власний АЦСК, який надає послуги ЕЦП безкоштовно.

Міністерством інфраструктури України надано інформацію щодо подання заявки до Держінформнауки на постачання послуг АЦСК.

АЦСК, які надають послуги державним органам

ЗАТ “Інфраструктура відкритих ключів” – 2;

Центр сертифікації ключів “Masterkey” товариства з обмеженою відповідальністю “Арт-мастер” – 4;

Центр сертифікації ключів “Центр автентифікації національної системи конфіденційного зв’язку” державного підприємства “Українські спеціальні системи” – 1;

Центр сертифікації ключів “УСС-Цезаріс” державного підприємства “Українські спеціальні системи” – 2.

Програмне забезпечення, що використовується в державних органах

Результати дослідження ЦДЕА України щодо СЕД та САД, які впроваджено та функціонують в державних органах наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Назва системи (розробник)	Відсоток
Мегapolis. Документообіг (Софтлайн)	39,5 %
ОПТИМА-WorkFlow (Optima)	13,2 %
АСКОД (ІнфоПлюс)	10,5 %
Док Проф (Ситронікс)	5,3 %
MasterDOC (Банкомсвязь)	5,3 %
Інше	26,2 %

Згідно з отриманими даними від 38 державних органів програмний продукт “Megapolis. Документообіг” або його окремі версії та модулі використовують 15. “Megapolis. Документообіг” створено спеціально для використання державним сектором та реалізує всі етапи життєвого циклу документів – від підготовки проектів документів до організації їх архівного зберігання, із забезпеченням використання ЕЦП.

За даними опитування, система управління документами “ОПТИМА-WorkFlow” використовується в 5 з 38 державних органів. Workflow-системи на відміну від звичайних СЕД можуть існувати самі по собі, без документів. Документи розміщуються не в самій системі, а на іншому ресурсі або ресурсах. Більше того, в цих системах найчастіше циркулюють не самі документи, а дані, що вводяться користувачами у форми. Оскільки система “ОПТИМА-WorkFlow” не має власного сховища документів, вона підтримує взаємодію з популярними он-лайн системами зберігання документів, використовуючи в своїй роботі посилення на документи, що зберігаються в такій системі, або створюючи і приєднуючи їх копії.

Систему автоматизації процесів діловодства й електронного документообігу “АСКОД” використовують у 4 державних органах. Дану систему запроваджено як типове рішення для державних органів різного рівня. Система “АСКОД” сумісна та передбачає взаємодію з СЕД “Megapolis. Документообіг”.

Програмний комплекс для автоматизації управлінського документообігу і діловодства “MasterDOC” використовується 2 державними органами (Міністерством охорони здоров’я України та Державним космічним агентством України).

Автоматизована система діловодства “ДОК Проф” впроваджена у 2 державних органах (Державне агентство резерву України та Державна прикордонна служба України).

Зрідка використовується інше програмне забезпечення: “EMC: DOCUMENTUM” – Міністерством енергетики та вугільної промисловості України; “Megapolis.DocNet” – Державною реєстраційною службою України; “Парус-Канцелярія” – Державною виконавчою службою України; “Атлас ДОК” – Державною податковою службою України; “Inter Doc” – Міністерством закордонних справ України. САД власної розробки використовують 3 державні органи: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна митна служба України.

За результатами опитування кількість клієнтських (робочих) місць для безпосередньої роботи в системах документообігу залежить від масштабу державного органу, наявності територіальних підрозділів, організаційно-штатної структури та системи діловодства і коливається-

ся від одиниць до декількох тисяч. Також загальна кількість робочих місць залежить від етапу, на якому знаходиться впровадження САД чи СЕД.

Більшість систем, які функціонують в державних органах, заснована на клієнт-серверній архітектурі. Клієнтські робочі місця взаємодіють з основним або локальним сервером, залежно від мережевої конфігурації державного органу.

У 31 з 38 державних органів, які надали відомості щодо архітектури СЕД, системи документообігу 29-ти побудовано на клієнт-серверній архітектурі. У двох інших державних органах використовується клієнт-сервер з вбудованим модулем “ВЕБ-клієнт” для роботи “мобільних” користувачів через веб-інтерфейс.

Система документообігу, впроваджена у Секретаріаті Кабінету Міністрів України (спеціальна розробка на основі “Megapolis”), заснована на трирівневій архітектурі, яка складається з частин: “тонкого клієнта” (спеціалізований пристрій, який не має жорсткого диска, використовує для завантаження або мережевий інтерфейс, або спеціалізовану локальну операційну систему, одне із завдань якої організувати сесію з термінальним сервером для роботи користувача, не має у своєму складі рухомих деталей, виконується в спеціалізованих корпусах з повністю пасивним охолодженням²⁴), що направляє інформаційний запит та отримує інформацію від “сервера додатків” (становить просте клієнтське програмне забезпечення, яке забезпечує лише передачу даних, їх локальне кешування, представлення засобами інтерфейсу, редагування і найпростішу обробку)²⁵; “сервера додатків”, що приймає інформаційні запити клієнтів і інформацію від “сервера бази даних”, обробляє їх відповідно до запрограмованих правил, у разі необхідності перетворює у форму, зручну для сервера бази даних або для “тонкого клієнта”; “сервера баз даних”²⁶, що виконує отримані від “сервера додатків” інформаційні запити та відправляє результати до “сервера додатків” який адресує дані “тонкому клієнтові”.

У Державній виконавчій службі використовується файл-серверний тип архітектури²⁷ (САД “Парус-Канцелярія”).

Інформацію щодо форматів документів, які використовуються у системах документообігу надали 30 державних органів (без уточнення версії формату). Формат Microsoft Office використовує 21 державний орган, PDF – 3, Open Office – 2, скановані копії в форматі TIF – 3, формат DjVu – 1. Міністерство охорони здоров’я України надало інформацію, що “MasterDOC” надає можливість використання довільних форматів.

СУБД, що використовується в державних органах

Результати дослідження щодо використання СУБД в державних органах наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Назва СЕД (розробник)	СУБД
Мегapolis. Документообіг (Софтлайн)	Oracle та MS SQL Server
OPTIMA-WorkFlow (Optima)	MS SQL Server
АСКОД (ІнфоПлюс)	Oracle
Док Проф (Ситронікс)	Oracle
MasterDOC (Банкомсв'язь)	MS SQL Server
EMC: DOCUMENTUM (EMC)	Informix
Атлас ДОК (Атлас)	Oracle

Особливості загальної організації діловодства в державних органах

У СЕД використовуються два підходи до зберігання документів: централізоване та розподілене. Більшість державних органів, які надали відомості, віддають перевагу централізованому зберіганню документів, а незначна частина – розподіленому.

Автоматична реєстрація вхідних, вихідних і внутрішніх документів та створення реєстраційно-контрольної картки у системі передбачена в більшості СЕД та САД, що функціонують чи впроваджуються в державних органах.

Можливість відправки на візування, формування і публікація резолюції та погодження документів передбачена в системах 10 з 38 державних органів, що надали цю інформацію.

Системи документообігу, що функціонують чи впроваджуються в державних органах, виконують таку функцію, як взяття документа на контроль та контроль за виконанням доручень у 32 державних органах.

Підсистема “Звернення громадян” призначена для підвищення рівня обробки звернень громадян шляхом автоматизації реєстрації отриманих звернень, призначення виконавців і визначення строків виконання резолюцій, використовується у 29 з 38 державних органів, що надали цю інформацію.

Подальше зменшення частки паперового документообігу завдяки застосуванню технологій штрих-кодування, потокове сканування та поступова інтеграція в СЕД передбачена у 27 державних органах. У Державній казначейській службі виправити на виконується модернізація системи для забезпечення можливості сканування паперових документів.

Ведення номенклатури справ окремих підрозділів та зведеної номенклатури справ у системі передбачено у 22 з 38 державних органів, що надали цю інформацію. З них у 10 державних органах – це “Megapolis. Документообіг”, у 4 – “ОПТИМА-WorkFlow”, у 2 – “АС-КОД”, у 2 – “MasterDOC”, у 2 – “ДОК Проф”.

У 15 державних органах із 38, що надіслали інформацію, є підсистема “Архівна справа”, яка дозволяє формувати та підготовляти справи до архівного зберігання у системі (групування документів у справи, систематизація справ, створення реєстрів, описів). У 12 державних органах у підсистемі “Архівна справа” передбачено вилучення документів для знищення. Процедура видалення документів після закінчення строку їх зберігання у системах може виконуватися вручну або автоматично.

Впровадження комплексної системи захисту інформації

Згідно із Законом України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” інформація, яка є “власністю держави, або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом”²⁸, повинна оброблятися в автоматизованій системі, до складу якої входить комплексна система захисту інформації (далі – КСЗІ) з підтвердженою відповідністю.

КСЗІ впроваджено у Фонді державного майна України та у Державній службі фінансового моніторингу України, частково у Державному агентстві резерву України (СЕД має комплекс засобів захисту інформації, експертний висновок від 20.05.2008 № 137). У процесі впровадження КСЗІ знаходяться 5 державних органів, а в 10 – планується його впровадження.

Впровадження системи взаємодії

За наданою інформацією від 38 державних органів у 15 з них, системі взаємодії впроваджено. Система взаємодії знаходиться на стадії тестування та впровадження ще у 13 державних органах. У Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України впроваджено несумісну систему автоматизації діловодства (версія “Megapolis. Документообіг”) із системою взаємодії. У Державній казначейській службі виконується модернізація “ОПТИМА-WorkFlow” для її інтеграції з системою взаємодії.

Отже, ведення документообігу в традиційному (“паперовому”) вигляді не відповідає зростим вимогам до управління документацією. Основною проблемою традиційної технології управління документообігом є практична неможливість централізовано відслідковувати рух документів організації в реальному масштабі часу. Основною метою впровадження СЕД є створення в державному органі повноцінної, розвинутої системи документообігу, управління потоками робіт, контролю

за виконавською дисципліною, зокрема механізмів для виконання технологічних процесів опрацювання документів та організації контролю та управління цими процесами.

Характерним явищем минулих років стало підвищення уваги державних органів до СЕД на тлі все більшої їх активності в сфері формування та розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування.

За даними дослідження, проведеного ЦДЕА України в 2012 році, 90 % державних органів автоматизували процедуру реєстрації вхідної/вихідної кореспонденції та впровадили спрощені системи контролю за виконанням доручень. Упроваджені САД створюють сприятливі технологічні передумови переходу державних органів на електронний документообіг та впровадження СЕД.

На час опитування державних органів 19 % з них вже впровадили СЕД. На стадії впровадження чи дослідної експлуатації СЕД перебував 21 % державних органів.

Проте, якщо проаналізувати базову функціональність впроваджених в державних органах СЕД, то очевидно, що ці системи використовуються користувачами тільки на 20–25 % своїх можливостей.

Також за результатами дослідження встановлено, що більшість державних органів, у яких впроваджено чи впроваджується СЕД, не використовують ЕЦП. Через відсутність ЕЦП документи в електронній формі не мають юридичної сили електронного документа, оскільки не відповідають нормам законодавства про електронні документи, зокрема Закону України “Про електронні документи та електронний документообіг”, і тому не можуть передаватися на постійне зберігання до державних архівів.

Таким чином, хоча більшість документообігу у державних органах здійснюється в традиційному паперовому вигляді, нинішній стан впровадження СЕД в державних органах створює технологічні передумови для подальшого поширення електронного документообігу в Україні.

---

¹ Про електронні документи та електронний документообіг [Електронний ресурс] : Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15>. – Назва з екрана.

² Звіт про підсумки діяльності Головного управління. державної служби України у 2009 році [Електронний ресурс] / Головне управління. державної служби України. – К., 2010. – С. 62. – Режим доступу: http://nads.gov.ua/document/266291/zvit_2009.pdf. – Назва з екрана.

³ Веб-сайт Сумської обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.sumy.ua/actual/5316-systema-elektronnogo-dokumentooobigu-v-oblasnij-radi.html>. – Назва з екрана; Веб-сайт ЗАТ “Віадук-Телеком” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viaduk.com/viaduk/web5ua.nsf/0/ACC6E5C6C0A30BD9C225726F0051E265>. – Назва з екрана.

⁴ Про електронний цифровий підпис [Електронний ресурс] : Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=852-15>. – Назва з екрана.

⁵ Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс] : Закон України від 09 січня 2007 року № 537-V. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

⁶ Про стан та перспективи розвитку інформатизації та інформаційного суспільства в Україні за 2010 рік [Електронний ресурс] : доповідь Кабінету Міністрів України. – К., 2011. – Режим доступу: http://nc.gov.ua/menu/publications/doc/dopovid_informatizacia/DOPOVID_2010.pdf. – Назва з екрана.

⁷ Про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні за 2011 рік [Електронний ресурс] : доповідь Кабінету Міністрів України. – К., 2012. – Режим доступу: <http://dki.org.ua/files/report2011.doc>. – Назва з екрана.

⁸ Про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні за 2012 рік [Електронний ресурс] : проект доповіді Кабінету Міністрів України. – К., 2012. – Рукопис. – Режим доступу: <http://www.dkni.gov.ua/2010-09-27-06-54-32/105-2012-/856--2012>. – Назва з екрана.

⁹ Про стан інформатизації та розвиток інформаційного суспільства в Україні за 2011 рік...

¹⁰ Шевчук Р. П. Підвищення ефективності клієнт-серверних систем середньої складності / Шевчук Р. П., Яцинич А. І. // Вісник ТДТУ. – Тернопіль, 2010. – Т. 15. – № 1. – С. 182–186.

¹¹ Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nc.gov.ua/menu/publications/doc/dosv_vrrovad.pdf. – Назва з екрана.

¹² Досвід впровадження е-демократії та е-урядування в Україні...

¹³ Там само.

¹⁴ Про Вимоги до форматів даних електронного документообігу в органах державної влади. Формат електронного повідомлення [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20 жовтня 2011 року № 1207 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 листопада 2011 року за № 1306/20044. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1306-11>. – Назва з екрана.

¹⁵ Вимоги до формату підписаних даних [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 20 серпня 2012 року №1236/5/453 зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 20 серпня 2012 року № 1401/21713. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1401-12>. – Назва з екрана.

¹⁶ Питання впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363-р // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 5. – Ст. 180.

¹⁷ Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2012 року № 670. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/670-2012-п>. – Назва з екрана.

¹⁸ Про затвердження Порядку роботи з електронними документами через систему електронної взаємодії органів виконавчої влади з використанням електронного цифрового підпису [Електронний ресурс] : наказ Міністерства

юстиції України від 01 листопада 2012 року № 1600/5 : зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 листопада 2012 року за № 1854/22166. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1854-12>. – Назва з екрана.

¹⁹ Проект порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання [Електронний ресурс] // Укрдержархів. – 93 с. – Рукопис. – Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/Problems/Nakaz_Poryadok_el_dok_2013.pdf. – Назва з екрана.

²⁰ Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного уряду в Україні [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.2011 № 1014-р // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 200. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1014-2011-%D1%80>. – Назва з екрана.

²¹ Акредитований центр сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту державної податкової служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://acskidd.gov.ua/newsarchive> – Назва з екрана; Офіційний портал органів виконавчої влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246322936&cat_id=244277212. – Назва з екрана; Офіційний інформаційний ресурс Акредитованого центру сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://acskidd.gov.ua/news>. – Назва з екрана; Офіційний веб-сайт Деснянської районної державна адміністрація в місті Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://desn.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2925%3A2012-12-18-12-18-42&catid=341%3A2012-03-16-10-47-25&Itemid=3172&lang=en. – Назва з екрана.

²² Про електронні документи та електронний документообіг...; Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року № 1453 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 44. – Ст. 2895; Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади...; Про затвердження Порядку роботи з електронними документами через систему електронної взаємодії органів виконавчої влади з використанням електронного цифрового підпису...

²³ Звод до запитальника щодо особливостей систем електронного документообігу, які функціонують в органах державної влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tsdea.archives.gov.ua/pdf/zvid_zapitalnik.pdf. – Назва з екрана.

²⁴ Тонкий клієнт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Тонкий_клієнт. – Назва з екрана.

²⁵ *Воропаєва В. Я., Шапо В. Ф.* Аналіз вимог до створення серверної підсистеми при побудові інформаційних систем підприємств / В. Я. Воропаєва, В. Ф. Шапо // Наукові праці ДонНТУ. Серія: Обчислювальна техніка та автоматизація. – Донецьк, 2009. – Вип. 17. – С. 18.

²⁶ *Биков Д. П.* Створення серверної СКБД, що підтримує сіткову модель даних, на базі локальної / Биков Д. П., Фісун М. Т. // Наукові записки НаУКМА: зб. наук. праць. – 2005. – Т. 36: Комп'ютерні науки. – С. 21–25.

²⁷ Аналіз вимог до створення серверної підсистеми при побудові інформаційних систем підприємств... – С. 15–16.

²⁸ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах [Електронний ресурс] : Закон України від 19 березня 2009 року, № 1180-VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>. – Назва з екрана.

Анализируется современное состояние организации управления электронными документационными процессами в деятельности государственных органов Украины как составляющей электронного управления и исследуются проблемные вопросы внедрения электронного документооборота.

Ключевые слова: управление электронными документационными процессами; электронный документооборот; электронное управление; государственные органы.

There is analyzed the contemporary state of the organization of managing of electronic document processes in the activity of the State Bodies of Ukraine as the part of the electronic government and is researched the problem question of the implementation of the electronic flow of documents in the article.

Key words: the electronic document processes; the electronic flow of documents; the electronic government; the State Bodies.